
AȘEZAREA PRECUCUTENIANĂ DE LA BEȚEȘTI-DEALUL BURUIENEȘTI (JUD. NEAMȚ)

de **Daniel Garvăn**

Cuvinte cheie: Precucuteni, valea Bistriței, așezare eneolitică

Situl a fost identificat pe teritoriul satului Bețești (comuna Reditu), pe terasa mijlocie a Bistriței, în locul numit *Dealul Buruienești*, la sud-est de biserica din localitate, pe partea dreaptă a drumului ce duce către Frunzeni. Spre vest, nord și est zona este delimitată de pante abrupte, iar spre sud și sud-est terenul este plat, din loc în loc marginea terasei fiind întreruptă de ravene adânci. Botul de terasă pe care se află situl este parțial ocupat de construcții, cea mai mare parte fiind acoperit de grădini. Materialele arheologice au fost culese de pe o suprafață de circa 100 x 70 m.

Coordonate GPS: 46°44'21.60'' N; 26°34'51.28'' E.

Primele informații despre existența unor vestigii arheologice pe *Dealul Buruienești* ne-au fost furnizate în anul 2006 de către dl. Gheorghe Zănoagă, care a cules de la suprafața solului, de pe proprietatea sa, mai multe fragmente ceramice și piese de silex. În urma unei vizite la fața locului s-a putut constata că este vorba despre o așezare precucuteniană¹. Cantitatea și diversitatea materialului recuperat atunci, ne-a determinat să revenim în anul 2011 în zonă, reușind să culegem de la suprafața solului alte materiale arheologice, în special ceramică². În urma acestor două vizite, din această așezare au fost recuperate numeroase fragmente ceramice, câteva piese de silex sau gresie, două fragmente provenind de la statuete antropomorfe, dar au fost identificate și fragmente de chirpici, ce provin cel mai probabil de la construcții incendiate.

¹ R. Munteanu, D. Garvăn, *Cercetări arheologice sistematice și de suprafață în județele Neamț și Bacău*, în *MemAntiq*, XXIV, 2007, p. 525.

² Cercetare de suprafață efectuată în toamna anului 2011 de către semnatarul acestor rânduri.

Utilajul litic

Patru dintre piesele descoperite au fost realizate de silex de culoare galbenă, denumit în literatura de specialitate „silex balcanic”. Trei dintre acestea reprezintă *gratoare* realizate pe suporturi lamelare, având marginile neretușate și dimensiuni aproximativ egale (cca 60-70 mm) (fig. 2/1-3). Din același material a mai fost descoperit un fragment mezial dintr-o lamă ce păstrează pe una dintre laturi retușe (fig. 2/4). Un nucleu de silex de culoare gri-negricios păstrează negativele de desprindere a numeroase așchii și lamele (fig. 2/6).

O altă piesă ce prezintă atât negative de desprindere, dar și urme evidente de percuție este realizată din gresie și poate fi încadrată atât în categoria nucleelor cât și a percutoarelor (fig. 2/7).

În categoria pieselor realizate prin șlefuire includem două piese: un fragment de topor perforat din care s-a mai păstrat muchia și parțial gaura pentru fixare a cozii (fig. 2/5) și o râșniță, de asemenea păstrată parțial, realizată din gresie (fig. 2/8).

Ceramica

Din categoria grosieră au fost identificate puține fragmente de vase, toate arse oxidant, cu grosimea peretelui între 10 și 18 mm și lipsite de decor, majoritatea având suprafața neregulată (fig. 6/4).

Majoritatea fragmentelor pot fi încadrate în categoriile fină și semifină. Din punct de vedere al arderii, cu excepția câtorva, cele mai multe sunt arse oxidant, având culoare cărămidă pe ambele fețe sau doar la exterior.

Gradul ridicat de fragmentare cauzat de lucrările agricole nu ne permite să facem constatări ample asupra formelor ceramice întâlnite. Cele mai numeroase par a fi vasele bitronconice³ (fig. 3/9; 4/1, 6, 7; 6/2, 5, 8). Dintre alte forme amintite mai putem menționa vasele cu picior (varianta 9c)⁴, reprezentate printr-un singur exemplar (fig. 7/1). De asemenea, categoria vaselor globulare (varianta 3)⁵ este și ea reprezentată printr-un singur exemplar (fig. 3/4). S-au păstrat și fragmente ce provin de la baza vaselor. Putem observa două tipuri de funduri: concav (fig. 5/3, 5) sau drept (7/4). Dintre fragmentele ce pot fi determinate, cele mai multe provin de la buzele vaselor. Între acestea se remarcă o mare diversitate, cele mai multe fiind ușor evazate sau drepte, de cele mai multe ori rotunjite (fig. 3/1; 4/1-4, 7; 6/1, 3-4, 6-7; 7/1-3, 6). Au fost descoperite și trei butoni ce provin de la capace (fig.

³ Varianta 1, cf. tipologiei realizate de S. Marinescu-Bîlcu (*Cultura Precucuteni pe teritoriul României*, București, 1974, p. 78).

⁴ *Ibidem*, p. 81-82.

⁵ *Ibidem*, p. 79-80.

5/6, 8)⁶. O altă formă ceramică întâlnită aici este lingura, reprezentată printr-un singur fragment (fig. 5/9), din care s-a păstrat parțial coada și căușul. Un alt fragment ceramic, ce reprezintă un picior, pare să provină de la un vas cu picioare (probabil zoomorf) (fig. 5/10).

Dintre motivele decorative cel mai des întâlnim incizia, sub formă de linii (fig. 3/1-2, 5-9; 4/1, 3-6, 8; 5/1-2, 4-5; 6/8), cu diferite variante: simple sau duble, dispuse orizontal (fig. 3/1, 5-8; 4/1, 3-6; 5/2, 4; 6/8), tangente (fig. 3/2; 4/8) sau dispuse circular sau arcuite (fig. 3/9; 5/5). Alt tip de decor întâlnit este canelura (fig. 3/4; 4/8; 6/2), dispusă orizontal. Decorul realizat *cu roțița* este întâlnit într-un singur caz (fig. 3/4). Alveolele obținute prin impresiune (fig. 3/3; 4/3; 6/8) sau ciupirea pastei (fig. 6/1) reprezintă un motiv decorativ întâlnit frecvent. Barbotina este documentată pe un singur fragment ceramic (fig. 7/5). Motivele decorative menționate apar singure, dar și combinate: canelură și decorul realizat *cu roțița* (fig. 3/4), canelură și linii incizate (fig. 4/8) sau linii incizate și alveole (fig. 4/3; 6/8). Decorul în relief este prezent și el și constă într-o proeminență lătită la capăt sub forma unui cioc îndreptat în sus (fig. 3/9), acesta fiind încadrat de o linie circulară incizată.

Plastica antropomorfă este reprezentată prin două fragmente, ambele provenind din zona mediană a unor statuete modelate în poziție șezândă (fig. 7/7-8).

Pe baza materialelor arheologice descoperite, în special a fragmentelor de vase și a plasticii antropomorfe putem încadra această așezare în faza Precucuteni III.

De la debutul săpăturilor de la Izvoare efectuate de către R. Vulpe⁷ în 1936 și până în prezent, în sectorul subcarpatic al văii Bistriței, situat între Piatra Neamț și Costișa, au fost identificate un număr de unsprezece situri cu resturi de locuire precucuteniene. În cele mai multe dintre acestea s-au realizat cercetări sistematice sau sondaje, informațiile obținute fiind valorificate în studii de mai mică sau mai mare amploare.

Urmărind o grupare a așezărilor în funcție de reperul hidrografic major al zonei, cele mai multe sunt siturile de pe terasa din stânga Bistriței, dintre care o parte au fost cercetate sistematic (Izvoare⁸, Traian-Dealul Fântânilor⁹, Traian-

⁶ Au fost ilustrate doar două.

⁷ R. Vulpe, *Descoperirile arheologice de la Izvoare (Neamț)*, în *ALPR*, (1935-1936), 1937; Idem, *Civilisation precucutenienne récemment découverte à Izvoare en Moldavie*, în *ESA*, XI, 1937.

⁸ R. Vulpe, *Izvoare. Săpăturile din 1936-1948*, București, 1957.

⁹ Vl. Dumitrescu, *La station préhistorique de Traian (Dép. de Neamț, Moldavie). Fouilles de 1936, 1938 et 1940*, în *Dacia*, IX-X, (1941-1944) 1945; H. Dumitrescu, *Șantierul arheologic Traian*, în *SCIV*, III, 1952; Eadem, *Șantierul arheologic Traian*, în *SCIV*, IV, 1-2, 1953;

*Dealul Viei*¹⁰ și *Costișa-Cetățuia*¹¹), în timp ce altele – cum sunt două dintre siturile aflate pe teritoriul satului Costișa, în punctele *Dealul Stanciului*¹² și *Dealul Bisericii*¹³ – au fost doar sondate. Cam în aceeași perioadă cu sondajele de la Costișa au fost identificate în urma unor cercetări de suprafață și materialele de la Podoleni-*Dealul Teiului*¹⁴.

Pe terasele de pe malul drept al Bistriței, în afară de situl de la Bețești se cunoșteau doar trei puncte cu materiale precucuteniene, în care s-au efectuat investigații ample (*Văleni-Cetățuia*¹⁵ și *Piatra Șoimului-Horodiștea*¹⁶) sau care au fost documentate, precum situl de la Rediu-*Dealul Pochești*¹⁷, doar prin cercetări de suprafață.

Probabil că de așezările eneolitice din valea Bistriței se leagă și situl aflat pe versantul de nord-vest a dealului Cozla, reprezentând o așezare

Eadem, *Șantierul arheologic Traian*, în *SCIV*, IV, 1-2, 1954; Eadem, *Șantierul arheologic Traian* (1954), în *SCIV*, VI, 3-4, 1955; Eadem, *Șantierul arheologic Traian*, în *MCA*, III, 1957; Eadem, *Șantierul arheologic Traian*, în *MCA*, V, 1959; H. Dumitrescu, Vl. Dumitrescu, *Săpăturile de la Traian-Dealul Fântânilor*, în *MCA*, VI, 1959; Idem, *Șantierul arheologic Traian*, în *MCA*, VIII, 1962; Idem, *Șantierul arheologic Traian*, în *MCA*, IX, 1970.

¹⁰ H. Dumitrescu, *Șantierul arheologic Traian*, în *SCIV*, IV, 1-2, 1954, p. 44-62; H. Dumitrescu, *Șantierul arheologic Traian* (1954), în *SCIV*, VI, 3-4, 1955, p. 474-487; Eadem, *Șantierul arheologic Traian*, în *MCA*, V, 1959, p. 197-199; H. Dumitrescu, Vl. Dumitrescu, *Șantierul arheologic Traian*, în *MCA*, VIII, 1962, p. 246-248; Idem, *Șantierul arheologic Traian*, în *MCA*, IX, 1970, p. 46-48; S. Marinescu-Bîlcu, *op. cit.*, p. 172-173.

¹¹ C. Matasă, *Cercetările din preistoria județului Neamț*, în *BCMI*, fasc. 97 (1938), 1940, p. 120; Al. Vulpe, M. Zamoșteanu, *Săpăturile de la Costișa*, în *MCA*, VIII, 1962, p. 309-311; S. Marinescu-Bîlcu, *op. cit.*, p. 157-158; Al. Vulpe et alii, *Costișa, com. Costișa, jud. Neamț. Punct: Cetățuia*, în *CCAR. Campania 2001, 2002*, p. 114; Al. Vulpe et alii, *Costișa, com. Costișa, jud. Neamț. Punct: Cetățuia*, în *CCAR. Campania 2002, 2003*, p. 108; A. Popescu, R. Băjenaru, *Cercetările arheologice de la Costișa, jud. Neamț, din anii 2001-2002*, în *MemAntiq*, XXIII, 2004, p. 277-294; Al. Vulpe et alii, *Costișa, com. Costișa, jud. Neamț. Punct: Cetățuia*, în *CCAR. Campania 2004, 2005*, p. 130-131; Al. Vulpe et alii, *Costișa, com. Costișa, jud. Neamț. Punct: Cetățuia*, în *CCAR. Campania 2005, 2006*, p. 140-141; Al. Vulpe et alii, *Costișa, com. Costișa, jud. Neamț. Punct: Cetățuia*, în *CCAR. Campania 2006, 2007*, p. 136-137; Al. Vulpe et alii, *Costișa, com. Costișa, jud. Neamț. Punct: Cetățuia*, în *CCAR. Campania 2007, 2008*, p. 115-116; Al. Vulpe et alii, *Costișa, com. Costișa, jud. Neamț. Punct: Cetățuia*, în *CCAR. Campania 2008, 2009*, p. 103-104.

¹² C. Matasă, *op. cit.*, p. 120; S. Marinescu-Bîlcu, *op. cit.*, p. 157.

¹³ C. Matasă, *op. cit.*; S. Marinescu-Bîlcu, *op. cit.*

¹⁴ R. Vulpe, *Izvoare. Săpăturile din 1936-1948*, București, 1957, p. 35, nota 4; S. Marinescu-Bîlcu, *op. cit.*, p. 166.

¹⁵ H. Dumitrescu, *Raport asupra săpăturilor de la Văleni, Jud. Neamț*, în *SCIV*, I, 2, 1950, p. 19-51; Șt. Cucuș, *Săpăturile de la Văleni-Piatra Neamț (1974-1975)*, în *MemAntiq*, VI-VIII (1974-1976) 1981, p. 37-56.

¹⁶ R. Vulpe, *Les fouilles le Calu*, în *Dacia*, VII-VIII, (1937-1940) 1941, p. 14-63.

¹⁷ Șt. Cucuș, *Contribuții la repertoriul arheologic al jud. Neamț*, în *MemAntiq*, XVIII, p. 46.

sezonieră a cărei activitate se leagă de exploatarea apei sărate¹⁸. În marginea de nord-vest a depunerii arheologice de aici, cu prilejul efectuării unui sondaj de mici dimensiuni (1 x 4 m) a unei taluzări a malurilor pârauului format de izvorul de slatină, a fost identificat și un fragment ceramic specific fazei Precucuteni III (de la partea superioară a vasului, cu decor constând în caneluri orizontale). Datorită prezenței acestuia, nu excludem ca în preajma slatinei să existe și o depunere precucuteniană, care să nu fi fost surprinsă în sondajul menționat – depunere care să se datoreze uneia dintre comunitățile apropiate (Izvoare sau Văleni, aflate la distanțe mai mici de 10 Km).

Descoperirea așezării de la Bețești-Dealul Buruienești se adaugă celor de mai sus, semnalând faptul că pe un sector de vale lung de circa 30 de Km densitatea așezărilor eneolitice timpurii este relativ mare. Prin comparație, sectorul aflat în aval de Costișa, până la vărsarea Bistriței în Siret, este slab reprezentat pe harta cu descoperirile aparținând acestei perioade, cel mai probabil ca urmare a unei lacune de cercetare.

A PRECUCUTENI SITE FROM BEȚEȘTI-DEALUL BURUIENEȘTI (NEAMȚ COUNTY)

Keywords: *Precucuteni, Bistrița valley, Chalcolithic settlement*

As a result of several surveys, within the area of the village Bețești, on a place known as *Dealul Buruienești*, we identified the remains of a Precucuteni settlement. This short note presents the artefacts retrieved during the field research: pottery fragments, adobe, several stone items and two fragments of anthropomorphic statuettes. Based on the analogies we have for these objects, the settlement can be attributed to the third phase of the Precucuteni culture.

List of illustrations

Fig. 1. 1. The site area; 2. North-eastern view of the site

Fig. 2. 1-4. Flint artefacts; 5. Fragment of a stone axe; 6. Flint core; 7. Sandstone artefacts; 8. Grindstone fragment

Fig. 3. 1-9. Pottery

Fig. 4. 1-8. Pottery

Fig. 5. 1-5, 7. Potsherds; 6, 8. Lid handles; 9. Clay spoon fragment; 10. Fragment of a stemmed vessel

¹⁸ Gh. Dumitroaia *et al.*, *Gârcina, com. Gârcina, jud. Neamț. Punct: Slatina Cozla II-III*, în CCAR. *Campania 2011, 2012*, p. 56.

Fig. 6. 1-8. Pottery

Fig. 7. 1-6. Potsherds; 7-8. Anthropomorphic statuettes

Fig. 8. Precucuteni discoveries on Bistrița valley: 1. *Gârcina-Slatina Cozla II-III*; 2. *Izvoare*; 3. *Traian-Dealul Fântânilor*; 4. *Traian-Dealul Viei*; 5. *Podoleni-Dealul Teiului*; 6. *Costișa-Dealul Stanciului*; 7. *Costișa-Cetățuia*; 8. *Costișa-Dealul Bisericii*; 9. *Piatra Neamț-Văleni-Cetățuia*; 10. *Piatra Șoimului-Horodiștea*; 11. *Rediu-Dealul Pochești*; 12. *Bețești-Dealul Buruienești*

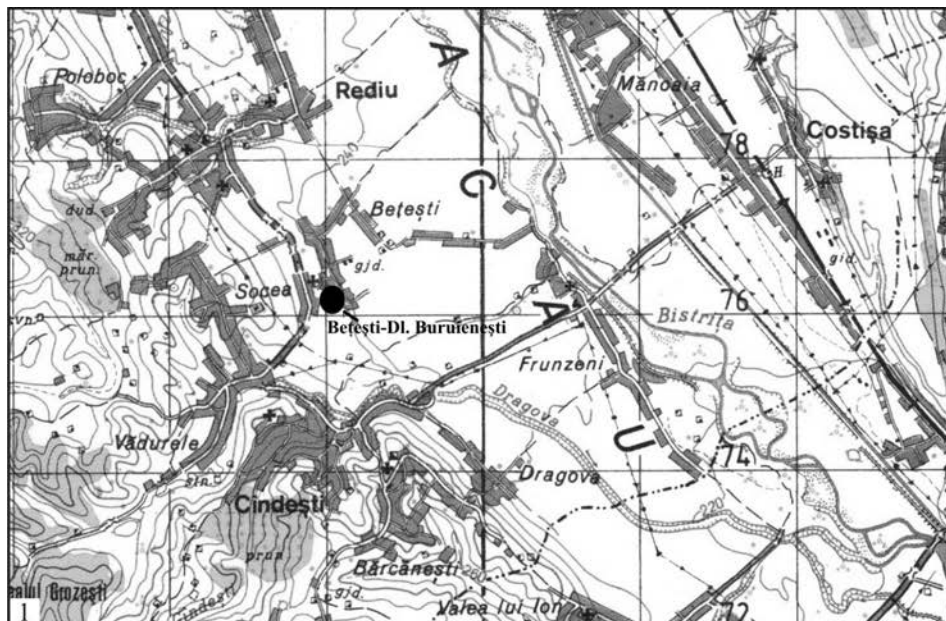

Fig. 1. 1. Harta zonei cu marcarea locului descoperirii; 2. Vedere dinspre nord-vest

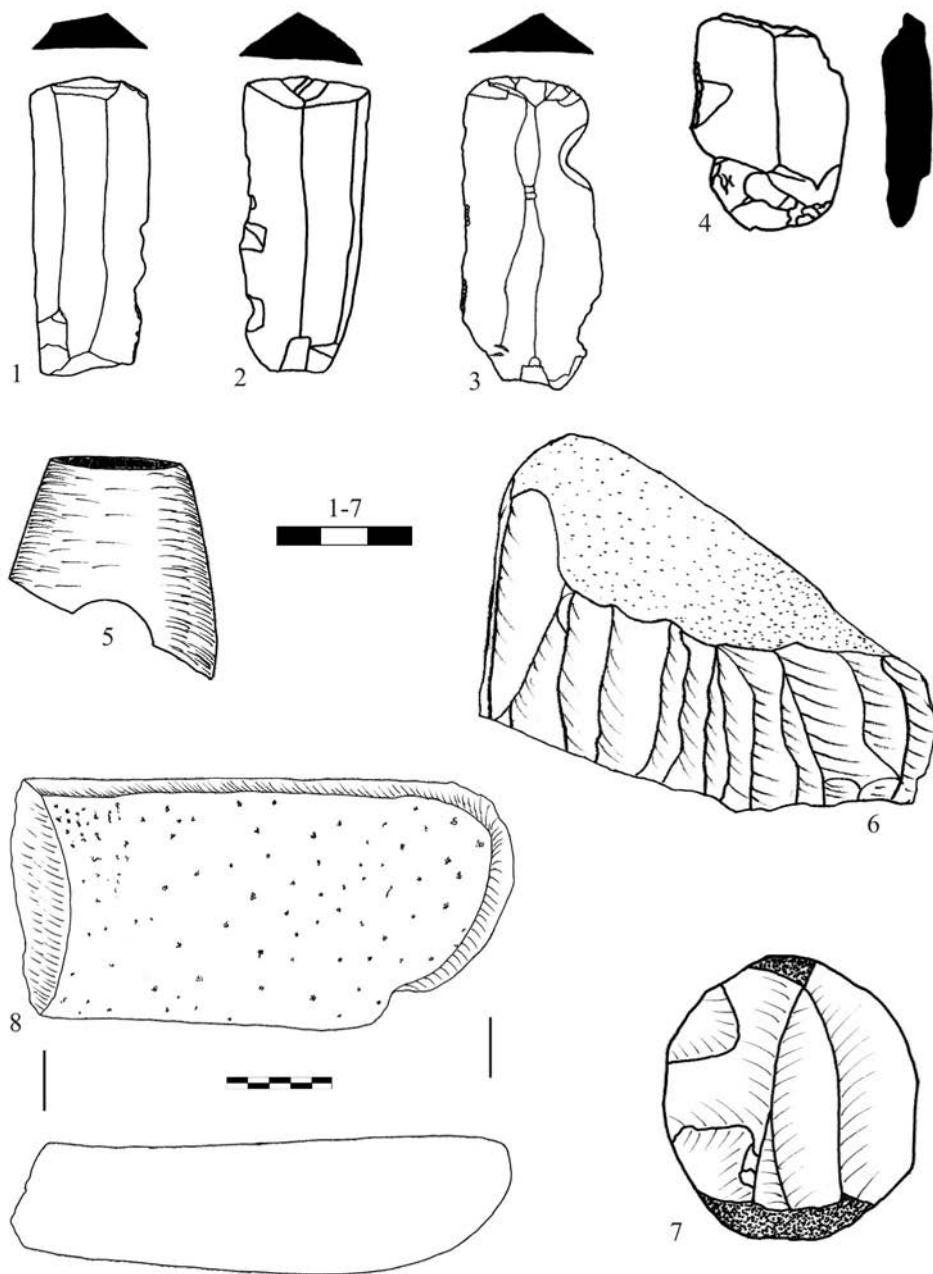

Fig. 2. 1-4. Piese de silex; 5. Fragment topor; 6. Nucleu silex;
7. Nucleu și percutor de gresie; 8. Fragment râșniță

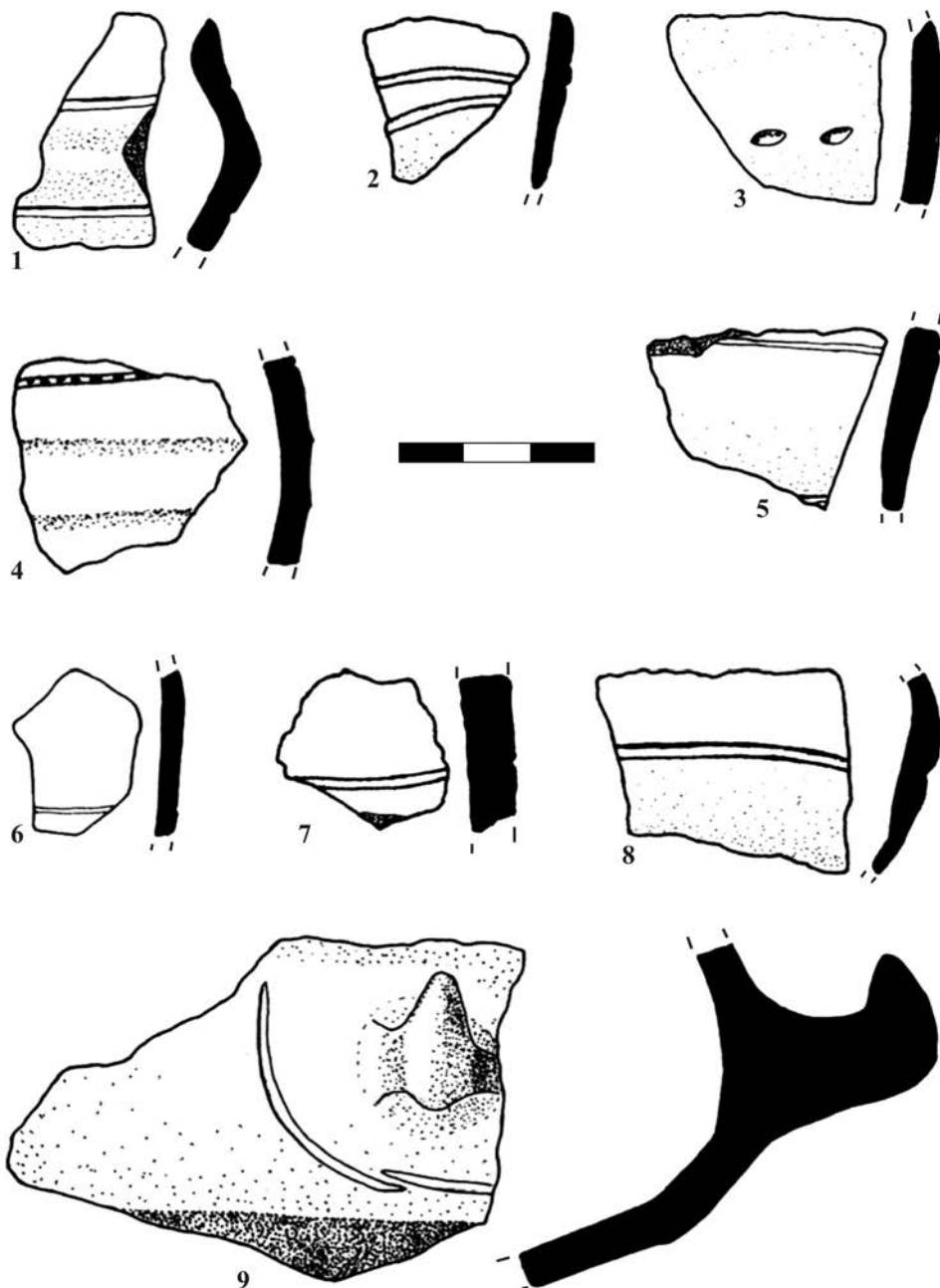

Fig. 3. 1-9. Fragmente de vase

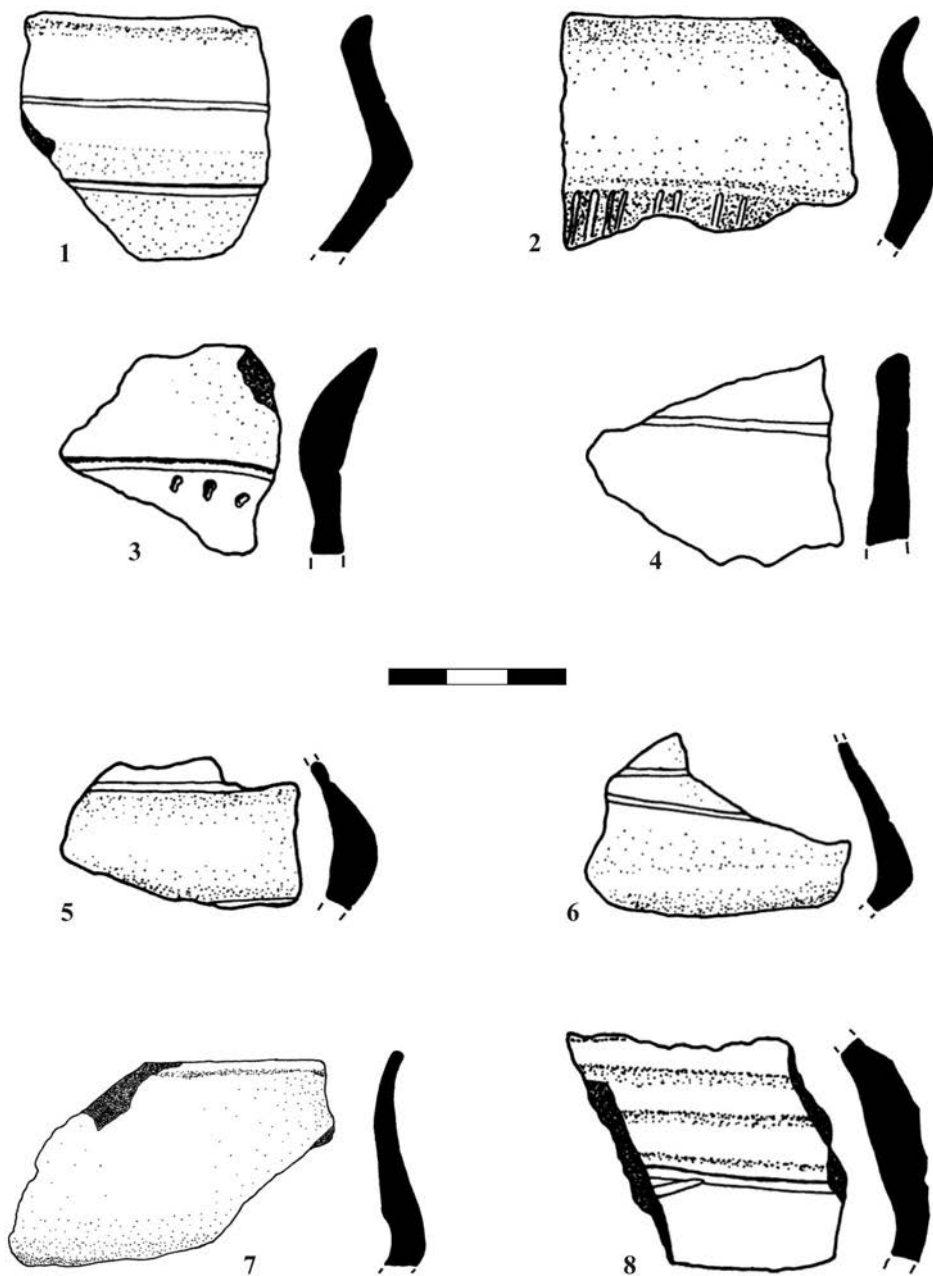

Fig. 4. 1-8. Fragmente de vase

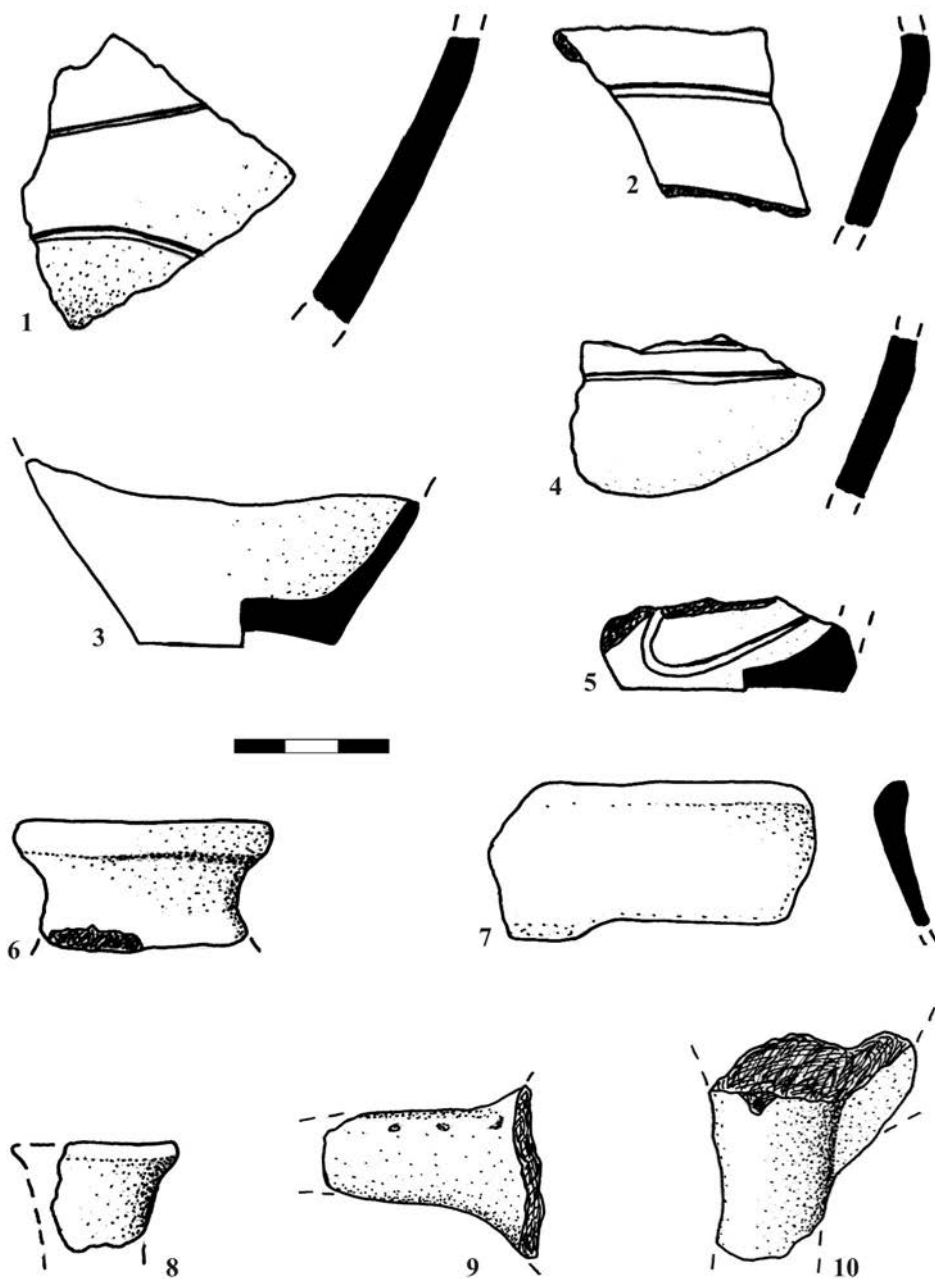

Fig. 5. 1-5, 7. Fragmente de vase; 6, 8. Butoni de capace;
9. Fragment lingură; 10. Fragment de vas cu picior

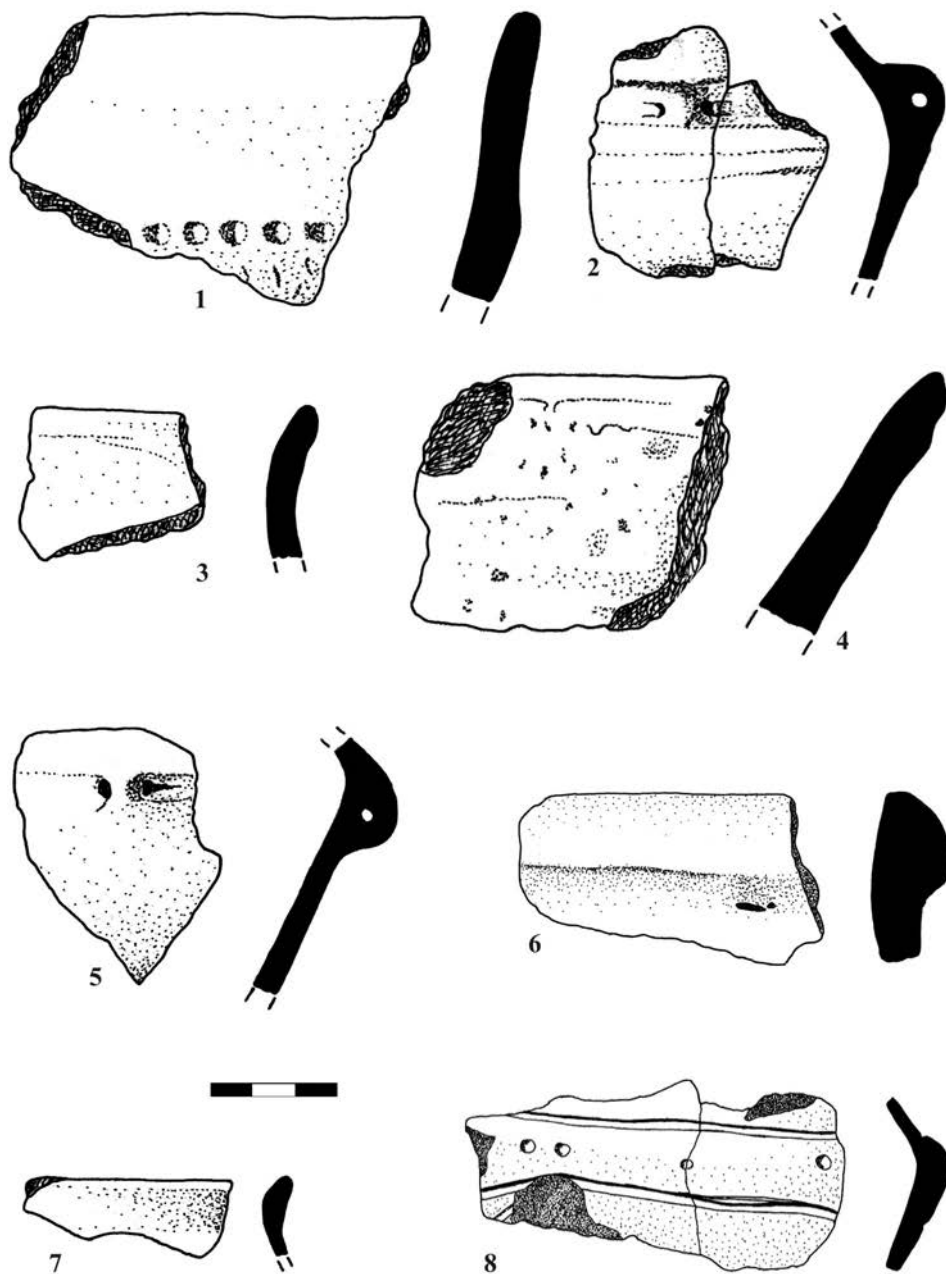

Fig. 6. 1-8. Fragmente de vase

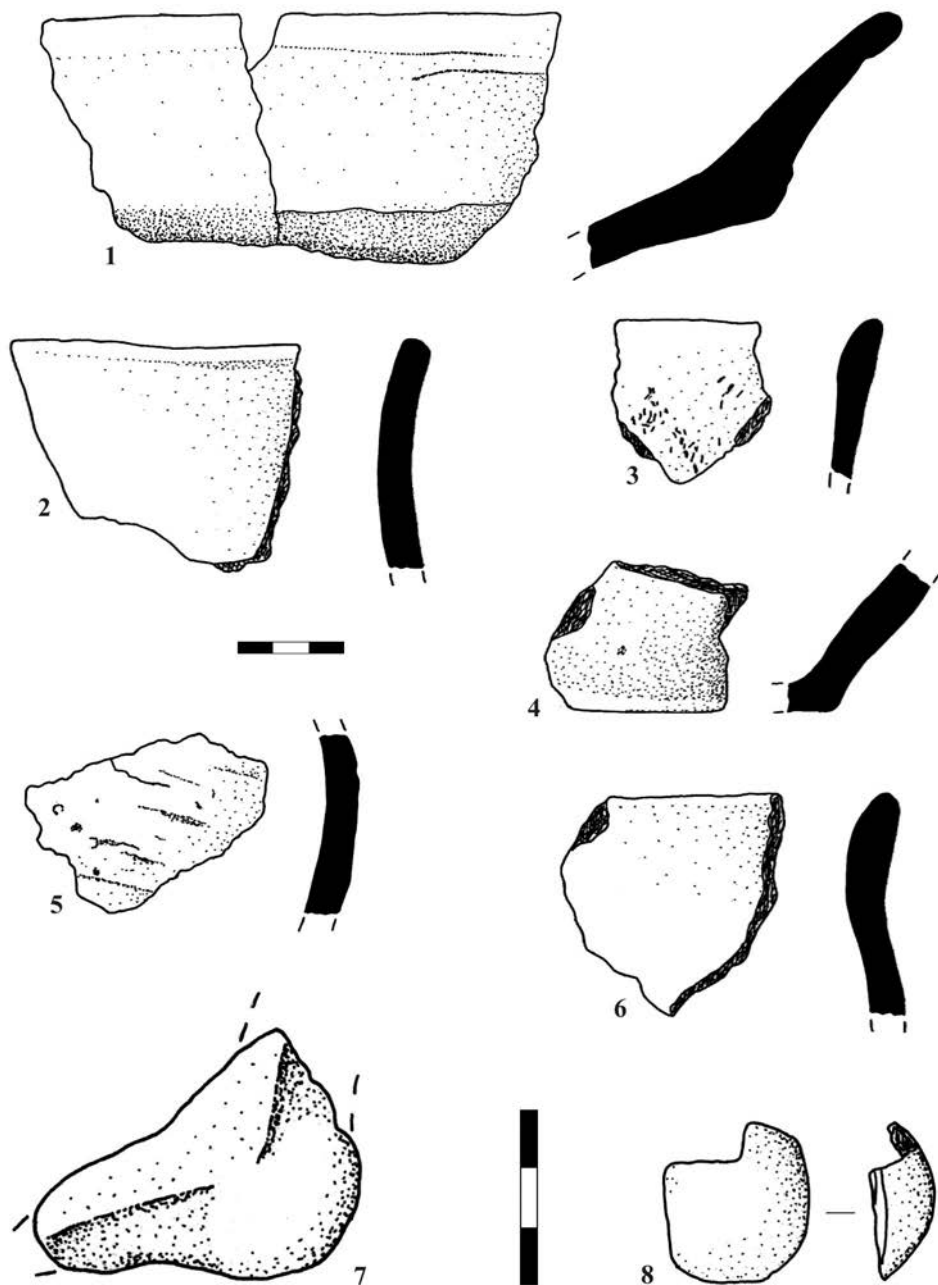

Fig. 7. 1-6. Fragmente de vase; 7-8. Fragmente de statuete antropomorfe

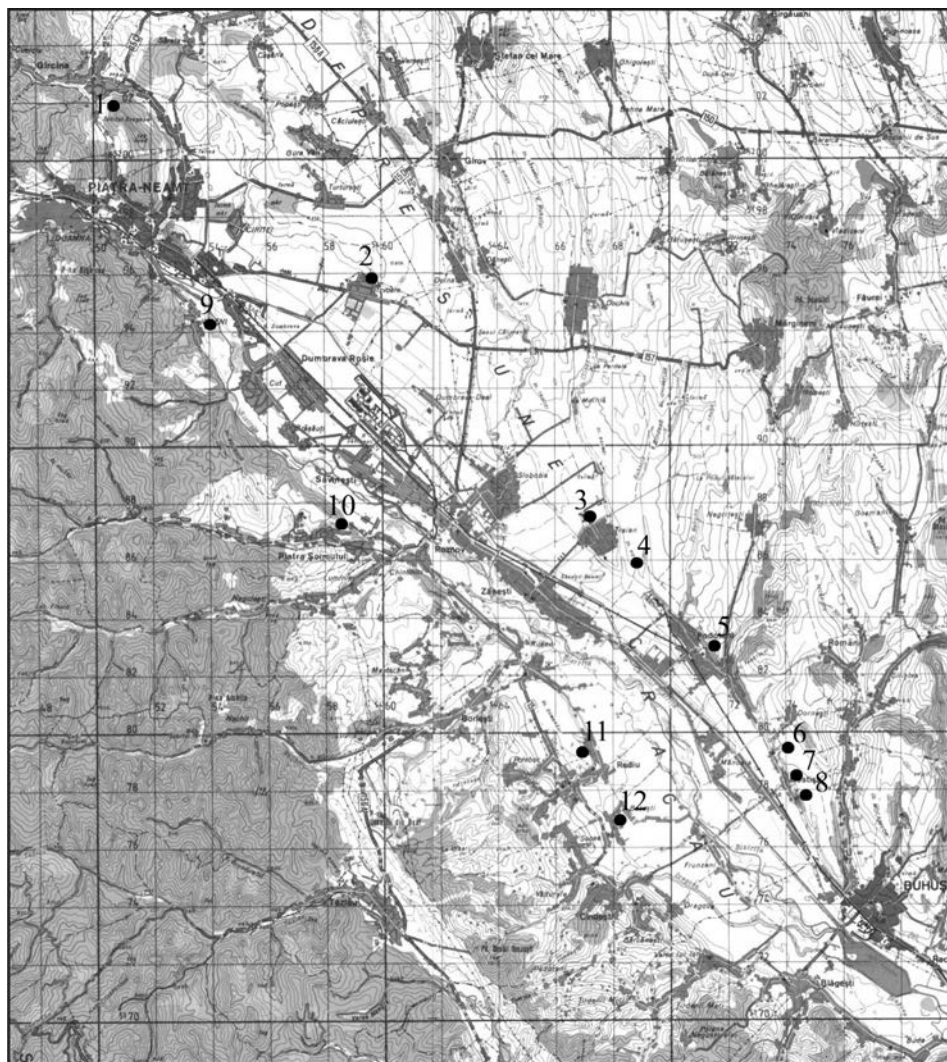

Fig. 8. Harta descoperirilor precucuteniene de pe valea Bistriței:

1. Gârcina-Slatina Cozla II-III; 2. Izvoare; 3. Traian-Dealul Fântânilor;
4. Traian-Dealul Viei; 5. Podoleni-Dealul Teiului; 6. Costișa-Dealul Stanciului;
7. Costișa-Cetățuia; 8. Costișa-Dealul Bisericii; 9. Piatra Neamț-Văleni-Cetățuia;
10. Piatra Șoimului-Horodiștea; 11. Rădăuți-Dealul Pochești; 12. Bețești-Dealul Buruienești